
MEGTART A SZÓ

HASZNOSÍTHATÓ ISMERETEK
A KÁRPÁTALJAI MAGYAR
NYELVHASZNÁLATRÓL

SZERKESZTETTE: CSERNICKÓ ISTVÁN

Milyen kérdésekre kereshet választ az Olvasó ebben a kötetben

- kik és hányan beszélnek a magyar nyelvet Kárpátalján?
- milyen kilátásai vannak a régió magyar közösségének a demográfiai mutatók alapján?
- miért beszél több nyelven is a kárpátaljai magyarok többsége?
- van-e valamilyen rendszer, logika abban, hogy hol, mikor, kivel milyen nyelven beszélünk?
- mi az a kétnyelvűség és milyen típusai vannak?
- milyen társadalmi következményei lehetnek a kétnyelvű nyelvi helyzetnek?
- miért kiegyensúlyozatlan a nyelvtudásunk?
- hogyan válhat valaki kétnyelvűvé a családban és az iskolában?
- milyen kortól lehet/érdemes nyelve(ke)t tanulni?
- miért ajánlják a nyelvészek és a pszichológusok az anyanyelven való oktatást?
- miért nem ajánlják a nyelvészek és a pszichológusok a többségi nyelven való tanulást?
- miért használnak a kárpátaljai magyarok ukrán/orosz eredetű szavakat a magyar beszédükben?
- mi az oka annak, hogy időnként egyazon beszélgetésen belül átváltunk egyik nyelvről a másikra?
- mit tartanak szokatlannak a kárpátaljaiak nyelvhasználatában a magyarországiak és miért?
- milyen törvények, rendeletek és hogyan szabályozzák Ukrajnában a nyelvek használatát?

MEGTART A SZÓ

MEGTART A SZÓ

Hasznosítható ismeretek
a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról

Szerkesztette: Csernicskó István

MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Hodinka Antal Intézet

Budapest – Beregszász, 2010

MEGTART A SZÓ

Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról

Írta:

Beregszászi Anikó
Csernicskó István
Hires-László Kornélia
Karmacsi Zoltán
Márku Anita
Molnár D. István
Molnár József

Szerkesztette:

Csernicskó István

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Hodinka Antal Intézetében, az MTA HTMTÖ támogatásával.

A kötetben szereplő illusztrációkat válogatta, szerkesztette, a fotókat készítette:
*Beregszászi Anikó, Csernicskó István, Gönczy Sándor, Karmacsi Zoltán, Makó András,
Márku Anita, Molnár József és Molnár D. István.*
Tipográfia: Fábián Zoltán

A kiadványban szereplő keretes írások nagy része átvett anyag. Ezeknél mindig feltüntettük a forrást.
Ha sem a forrás, sem a szerző nincs jelölve a keretes írásban, a szöveg a szerzők munkája.

A „felélesztett” ír nyelv című írást Bányi Szilvia készítette.
A Hozzáadó kétnyelvűség Európában: Finnország példája című keretes rész szerzője Ferenc Viktória.
A nyelvválasztást befolyásoló egyéb tényezők Molnár Anita írása.

A kötet kiadását támogatta a:

© A szerzők
© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság és Hodinka Antal Intézet

ISBN 978-963-508-582-8

TARTALOM

Előszó (Csernicskó István)	7
A kisebbségi nyelvek megtartásának alapvető feltételei (Csernicskó István)	9
AKIK A MAGYAR NYELVET FENNTARTJÁK: MAGYAROK ÉS MAGYAR ANYANYELVŰEK KÁRPÁTALJÁN	13
A kárpátaljai magyarság népességföldrajzi viszonyai	15
A kárpátaljai magyarság lélekszáma és területi elhelyezkedése (Molnár József és Molnár D. István)	15
Anyanyelvi összetétel (Molnár József és Molnár D. István)	23
Korszerkezet, nemi összetétel (Molnár József és Molnár D. István)	25
Népszaporulat, migráció (Molnár József és Molnár D. István)	26
Közoktatás, iskolázottság (Molnár József és Molnár D. István)	27
Vallási összetétel (Molnár József és Molnár D. István)	29
Előrettekintés (Molnár József és Molnár D. István)	30
A KÉTNYELVŰSÉG ÉS A MAGYAR NYELV HASZNÁLHATÓSÁGA	33
Nyelvhasználati helyzetek és színterek	35
Mi a kétnyelvűség? (Csernicskó István)	35
Nyelvválasztás: a nyelvek közötti „munkamegosztás” (Beregszászi Anikó, Csernicskó István)	42
A kétnyelvűség lehetséges következményeiről és típusairól (Csernicskó István)	49
Hogyan válhat valaki kétnyelvűvé?	54
A kétnyelvűség típusai a nyelvelsajátítás ideje és indítéka szerint (Csernicskó István)	54
A kétnyelvűség kialakulása a családban, avagy: mikortól lehet/érdemes elkezdni a második nyelv intézményes tanítását/tanulását? (Beregszászi Anikó, Csernicskó István és Karmacsi Zoltán)	56
Tannyelvválasztási útmutató szülőknél és pedagógusoknak (Csernicskó István)	62
Miben segíthetnek a tudományos ismeretek a kisebbségi szülőknél, amikor tannyelvet (oktatási nyelvet) választ gyerekének? (Csernicskó István)	62
Mit mérlegeljen a szülő, amikor az oktatás nyelvéről dönt? (Csernicskó István)	69
Milyen szintű nyelvtudás várható el a kisebbségeiktől? (Csernicskó István)	72
A KÉTNYELVŰSÉG HATÁSA A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYELVHASZNÁLATRA	77
A nyelvek érintkezése (Csernicskó István)	79
Hatások a szóképzésben és a nyelvi rendszerben	81
A szókölesönzés (Csernicskó István, Hires-László Kornélia és Márku Anita)	82
A nyelvérintkezések hatása a nyelvi rendszerben (Beregszászi Anikó és Csernicskó István)	93
A nyelvek egymásra hatása a kommunikatív kompetenciában (Csernicskó István)	98
A kódváltás: váltogatás a nyelvek között (Beregszászi Anikó, Csernicskó István és Márku Anita)	98
A névhasználati és megszólítási szokások (Beregszászi Anikó és Csernicskó István)	103
Egyéb kétnyelvűségi hatások (Csernicskó István)	107

JOGOK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ ANYANYELV HASZNÁLATÁRA	111
A nyelvhasználat jogi háttere	113
Ügyfelek és hivatalnokok (Csernicskó István)	113
Az Alkotmány és a törvények (Csernicskó István)	116
Az Ukrajna által aláírt nemzetközi dokumentumok (Csernicskó István)	125
Elnöki, kormány- és miniszteri rendeletek (Csernicskó István)	129
A nyelvi jogokról, összefoglalóan (Csernicskó István)	130
AZ ANYAYNELV FENNTARTÁSÁNAK SZÁNDÉKA.....	137
Kétnyelvű környezet és nemzeti azonosságtudat (Csernicskó István)	139
Ajánlott irodalom (Csernicskó István).....	147

A kódváltás kétnyelvű helyzetben olyannyira természetes tartozéka a nyelvhasználatnak, hogy viccekben is előfordul. Például:

Németországban egy orosz beül a kocsmába, és sorra rendeli a söröket. A pincérnek feltűnik, hogy nemcsak a sör fogy el a korsóból, de a karton alátét is. Amikor a következő sört kéri az orosz, nem visz alátétet. Mire a vendég méltatlankodva: – Kecszy nyet?

Vagy példaként álljon itt egy szlovákiai magyar vice, melyet Liszka József felvidéki néprajzkutató idéz egyik írásában:

Egy ember iszik egy csallóközi bányató vizéből. Meglátja egy másik, és rákiált:

– Úr Isten! Ember, ne igyon belőle, hisz mérgezett!

– Prosím? Čo hovoríte? (Tessék? Mit mond?)

– Pite pomaly, lebo je studená... (Lassan igya, mert hideg...)

Liszka József: Humor a népköltészetben. A falusúfolótól a városi viccig, különös tekintettel a „szlovákiai magyar viccre”. *Eruditio – Educatio. A Selye Jánoas Egyetem Tanárképző Karának tudományos folyóirata* 2008/4: 8.

A névhasználati és megszólítási szokások

A kétnyelvűség hatása a kommunikatív kompetenciában a névhasználati és megszólítási szokásokban is megmutatkozik. Ezt például az asszonynevekkel igazolhatjuk.

Magyarországon a névhasználatra vonatkozó törvények szerint a feleség a házasságkötést követően hatféle hivatalos névforma közül választhat (*Kis Éva* férjhez megy *Nagy Pál*-hoz):

Az említett asszonynévformákat (és a nem hivatalos *N. Kis Éva* változatot) *A magyar helyesírás szabályai* is rögzíti (159. pont):

„Az asszonynevek formái a jogi előírások szerint a következők: *Nagy Jánosné, Nagy Jánosné Kovács Anna, Nagyné Kovács Anna, Nagy Anna* és (ha valaki férjhezmenetele után is lánynevét tartja meg) *Kovács Anna*. – Bár nem hivatalos, használatos az *N. Kovács Anna* forma is.

A férj nevének *-né* képzős származéka és a leánykori név közé nem teszünk vesszőt, s a *szül.* rövidítés beiktatása is fölösleges: *Szabó Lászlóné Nagy Katalin* vagy *Szabóné Nagy Katalin* stb.”

a) a *-né* képzővel kiegészítve felveszi férje nevét: *Nagy Pálné*;

b) az előző változathoz hozzátoldja saját nevét is: *Nagy Pálné Kis Éva*;

c) a férj családnevéhez illesztett *-né* képzős névforma után használja saját család- és utónevét: *Nagyné Kis Éva*;

d) a férj családnevéhez saját utónevét kapcsolja (felveszi a férj családnevét): *Nagy Éva*;

e) megtartja leánykori nevét: *Kis Éva*;

f) a férj és a feleség saját családneve mellé kötőjellel csatolva felveszi házastársa családnevét: *Nagy-Kis Éva* vagy *Kis-Nagy Éva*; ezt a névformát nem engedélyezi a törvény, ha valamelyik házastárs családneve már eleve több elemből áll.

Magyarországon az a) változat, azaz a férj család- és utónevéhez kapcsolt *-né* képzős alak a leggyakoribb.

Az ukrainai asszonyok (így természetesen a kárpátaljai magyar feleségek is) A házasságról és családról szóló ukrainai törvény 19. cikkelye szerint a következő lehetőségek közül választhatnak:

1) a feleség felveszi a férj családnevét, megtartva saját utónevét: *Nagy Éva*;

2) a férj és a feleség saját családneve mellé kötőjellel csatolva felveszi házastársa családnevét: *Nagy-Kis Éva* vagy *Kis-Nagy Éva*; ezt a névformát nem engedélyezi a törvény, ha valamelyik házastárs családneve már eleve több elemből áll;

3) a feleség megtartja a leánykori nevét: *Kis Éva*.

Amint az asszonynevek használatát szabályozó magyarországi és ukrainai törvény összevetéséből kitűnik, az anyaországban legelterjedtebbnek tartott *-né* képzős névváltozatokat a kárpátaljai magyar asszonyok – ha itthon kötnek házasságot – legfeljebb a nem hivatalos magánérintkezésben használhatják. A keleti szláv nyelvekre ugyanis a *-né* képzős névformák csak körülírással (*жєна Пала Надьа* (orosz), illetve *жінка/дружина Пала Надьа* (ukrán) = 'Nagy Pál felesége') fordíthatók le.

Mindebből következően a kárpátaljai magyar férjezett nők körében épp az a névváltozat a legritkább, amely Magyarországon a leggyakoribban fordul elő.

„...igen jelentős disztribúciós eltérés mutatkozik az egyes névtípusok között a magyarországi és a kárpátaljai gyakorlatot illetően. (...) Magyarországon messzemenően a *-né* képzős nevek többségben, tehát a *Kis Péterné* típusú nevek megterhelése a legnagyobb. (...) Kárpátalján kb. olyan nagy a d) típus megterheltsége, mint Magyarországon az a) típusé.” Debreceni Anikó – Balogh Lajos: Magyar asszonynevek a Kárpátalján. *Magyar Nyelv* XCI (1995): 340–345. old.

A kétnyelvű környezet hatásának, illetve az azonos anyanyelvű, egy nemzethez tartozó, de különböző államban élő egy- és kétnyelvű magyarok kommunikatív kompetenciája közötti eltérésnek kitűnő példája az is, hogyan felelnek a magyarországi és a kárpátaljai magyarok egyazon egyszerű kérdésre, amely azt tudakolja, hogy hívják az édesanyjukat.

Magyarországon az azonos család- és utónevűek megkülönböztetésére az anya lánykori nevét használják. Ezért szerepel minden hivatalos magyarországi úrlapban az *Anyja neve?* kérdés. Ugyanebben a funkcióban a keleti szláv nyelvű államokban (így Ukrajnában is) az apa utónevéből képzett nevet használják. Nem véletlen, hogy minden egykori szovjet és mai ukrainai úrlapon, okmányban nemcsak azt kérdezik meg az embertől, mi a neve, hanem arra is kíváncsiak, mi az apja keresztnéve. Senki sem kíváncsi ellenben az anya nevére.

A magyarországi és szovjet, illetve ukrainai névazonosítási gyakorlat eltéréséből fakad, hogy amikor egy magyarországi beszélő kerül szembe az *Anyja neve?* kérdéssel, gondolkodás nélkül anyja lánykori nevét adja meg. Ám a kárpátaljai magyarok többsége erre az egyszerű kérdésre nem a magyarországi elvárásoknak megfelelően válaszol, mert édesanyja férjhez menés utáni nevét, nem pedig a leánykorit adja meg.

Ha a kérdésre adott válasz valóságtartalmából indulunk ki, akkor a kárpátaljai magyarok válasza tökéletes. Ám ha a magyarországi nyelvhasználati szokások felől (vagyis kommunikációs szempontból, a kommunikatív kompetencia alapján) vizsgáljuk az ilyen válaszokat, akkor kiderül, hogy ez a válasz nem helyénvaló, az úrlapot kitöltető hivatal nem ezt várja el tőlünk.

Mivel a hivatalos szervek egy idő után észlelték, hogy a kárpátaljai magyarok félreértelmezik ezt az egyszerű kérdést, s nem az elvárt választ adják, a számunkra rendszeresített úrlapokban már nem a Magyarországon megszokott megfogalmazásban (*Anyja neve?*) teszik fel ezt a kérdést, hanem így: *Anyja leánykori neve?*

Az egynyelvűek számára sajátos névhasználati szokásaink sorában kétségkívül az apai nevek a legfeltűnőbbek.

Az apai név (idegen szóval: patronomikon) már a 10. századi szláv forrásokban feltűnik. A 14. században már általános az apai név használata, amit az apa utónevéhez kapcsolt *-or'*-fi, *fiú'* toldalékkal (nőnemű párja az *-ova*) képeznek. A 14. század végére a felsőbb társadalmi osztályokban az *-or* a megtisztelő *-ovics/-jevics*-re (nőnemű *-ovna/-jevna*) módosult. Később az apai név használata olyannyira elterjedt, hogy ez a három elemű névforma vált hivatalossá Oroszországban, majd a Szovjetunióban és Ukrajnában is, a nem szláv nyelvű népek számára is.

Az apai név használatának a nem szláv nyelveket beszélő népekre való kiterjesztéséről Jókai Mór *Samyl fiai* című regényében is olvashatunk.

A keleti szláv nevek háromeleműek: a család- és utónévből, valamint az apa utónevéből állnak, amit oroszul *otchesztvo*-nak, ukránul *po bat'kovni*-nak neveznek.

Kárpátalja Szovjetunióhoz csatolását követően a keleti szláv mintájú háromelemű nevek használatát a kárpátaljai magyarokra is kiterjesztették. Ez azt jelenti, hogy *Nagy Béla*, akinek apja *Nagy Sándor*; hivatalos okmányaiban *Nagy Béla Sándorovics*-ként vagy *Alekszandrovics*-ként szerepel.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatóinak leckeönyve kétnyelvű. Az ukrán oldalon a diák apjának utónevét (побатькові), a magyar nyelvű adatlapon az anyja lánykori nevét tüntetik fel.

Felmerülhet a kérdés: milyen nevet kell anyakönyvezni abban az esetben, amikor az apa neve ismeretlen. Az 1950-es években ilyen esetekben a család- és utónév mellé a *без отчества* 'apai név nélküli' bejegyzés került. Körülbelül az 1960-as évek közepétől lehetővé vált a megbélyegző bejegyzés elkerülése azáltal, hogy az anya dönthetett arról, milyen apai nevet választ gyermekének. A leányanyák többsége saját apai nevét, azaz gyermeke nagypapjának nevét jegyeztette be gyermeke apai nevéként.

A kárpátaljai magyarok háromelemű névvel való illetése nem kizárólag a hivatalos okmányokra korlátozódik. A vezető beosztásban dolgozókat vagy a pedagógusokat a Szovjetunió fennállása idején a magyar nyelvű beszélgetésekben is a keleti szláv nyelvekben megszokott névformákkal kellett szólítani, s így lettek tanáraink *Lajos Lajosovicsok, Mária Fedorovnák*.

Sebestyén Árpád, az ungvári egyetem egykori magyarországi vendégtanára így foglalta össze az apai név használatára vonatkozó tapasztalatait: „ukrán vagy orosz környezetben, ilyen nyelven folyó társalgáskor, nyilvánosság előtti felszólalásokban szinte közhely a szóba hozott személyeket hármassal névvel, tehát az apai név közbeiktatásával említeni, illetőleg a megszólított személyt keresztnév és apai név kombinációval illetni, tekintet nélkül nemzetiségére.” Sebestyén, Árpád: *A kárpátaljai magyarság nyelvhasználatának kérdései napjainkban: a magyar nyelv helyzete és fejlődésének főbb kérdései a területen*. Kézirat, 36–37. old.

Egy másik ungvári vendégtanár pedig így számolt be az általa sajátosnak tartott gyakorlatról:

„Tekintélyének tisztelete jeléül magyarul is szlávos atyai néven szólítottatta magát a legtöbb tanító, tanár, igazgató. A magyar gyerek például, ha tanítója a szomszédban lakó Pista bácsi volt, (akinek apja Szabó Ferenc) az iskolában egyszerűen István (vagy Sztjepan) Francovics-csal (azaz hivatalosan Szabov Sztjepan Francovics-csal) találta magát szemben.”

Kozma Endre: *Áldozat a fennmaradásért (Magyar iskolák Kárpátalján)*. *Magyar Szemle* IV (1995)/2: 200–211. old.

A helyi magyar nyelvű sajtó is használta ezeket a névváltozatokat. A Kárpáti Igaz Szó 1985. január 31-i számában szerepel például a *Szentimrei Fegyőr Fedorovics, Ujlaki József Józsefovics, Vajda Mária Olekszijevna*, a Beregi Hírlap 1995. március 16-i számában a *Nagy Ibolya Mihajlovna* névforma.

Az apai név használata magyar nemzetiségűek körében sem volt ritka.

Bár a keleti szláv szokásoktól némiképp eltérő módon, de a magyar névadási hagyományban szintén van példa az apa nevéből képzett névformákra. Ilyenek például a *-fi* végződésű családnevek, mint a *Péterffy, Pálfi, Bánfi*, melyek a 'Péter fia, Pál fia, Bán fia' eredetre vezethetők vissza. Más nyelvekben is gyakori az ilyen típusú családnevek használata. Az angol *-son* (*Phillipson*), a skót *Mac/Mc-* (*McNamara*), az ír *O'* (*O'Hara*), a lengyel *-ski* (*Jaruselski*), a görög *-pulosz* (*Papadopulosz*), a bolgár és orosz *-ov* (*Ivanov*) egyaránt a 'fia' elemet tartalmazza.

A szláv mintára alkotott névformákat a kárpátaljai magyarok mintegy „magyarosították” a szláv nevek tulajdonképpeni lefordításával, s így alakult ki a *Szabó János Ferencé* névváltozat. Az így keletkezett névformák három eleműek maradtak ugyan, ám így nem idegenek a magyar névtani hagyománytól. A magyarosított három elemű nevek a helyi sajtóban vagy hivatalosnak tekintett írásokban is előfordulnak.

Két példa a magyarosított apai nevekre a *Beregi Hírlap* 1995. március 9-i számából (4. lap):

„A Popovics László Lászlóé (született 1959-ben, beregszászi lakos) nevére 1976-ban a Beregszászi 2. Sz. Középiskolában kiállított érettségi bizonyítvány elveszett, ezért érvénytelennek tekintendő. Batori Margit Benjáminé (született 1958-ban, beregszászi lakos) nevére 1976-ban Beregszászi 3. sz. Középiskolában kiállított érettségi bizonyítvány elveszett, ezért érvénytelennek tekintendő.”

A Popovics László Lászlóé és a Batori Margit Benjáminé név hivatalos szláv változata a következő: Popovics László Lászlóvics és Batori Margit Benjáminovna.

A szláv mintájú névhasználat révén a kárpátaljai magyarok kommunikatív kompetenciájában olyan többlet is kialakult, ami az egynyelvű magyarok előtt ismeretlen. Az apai név használata ugyanis például a nemzetiség jelölésére is alkalmazható, s ezzel a lehetőséggel a kárpátaljai magyar sajtó időnként élni is szokott. Az Ung-vidéki Hírek című járási lap 1994. július 2-i számában a Négy kerület, négy képviselő címmel közölt hírben például négy név szerepel. Abból, hogy milyen formában szerepel az apai név a szövegben, kitűnik, hogy az első három említett személy magyar, az utóbbi nem magyar nemzetiségű: „A területi tanács képviselője lett: a csapi választókerületben – Halász József, apja neve József, a nagydobronyiban – Orosz Ildikó, apja Imre, a homokiban – Curkó János, apja Imre, a szerednyeiben – Fedikovics Pavlo Antonovics.”

Az 1998. évi parlamenti és helyhatósági választások előtt a következőket olvashattuk a Kárpáti Igaz Szó (1998. március 3., 3. old.) Lesznek magyar nyelvű szavazólapok c. írásában:

„A Megyei Választási Bizottság felkérésére a pártok, illetve a pártkoalíciók és azok első öt tagját tartalmazó országos listát, valamint a Beregszász központú 72. sz. egymandátumos választókerület szavazólapját a parlamenti képviselőjelöltek nevével szerkesztőségünk munkatársai készítették el. Ez utóbbin, az ukrán eredeti formájának megőrzése mellett, a magyar nevek természetesen a magyar helyesírás szabályai szerint vannak feltüntetve. A KMKSZ elnökének nevét például így olvashatjuk: Kovács Miklós Miklósé.”

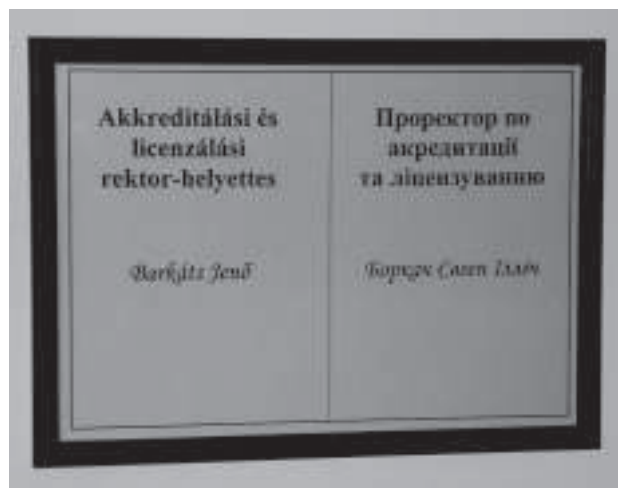

Kovács Miklós választási plakátja 1998-ból.

Az apai név elhagyása is utalhat a név viselőjének nemzetiségére. Ha például egy névsorban egyes nevek mellett fel van tüntetve az „otcesztvo”, mások mellett viszont nincs, azt jelenti, hogy a kételemű névvel említettek valószínűleg magyar nemzetiiségűek. A Kárpáti Igaz Szó 1994. április 23-i számában közölt névlista ezt példázza. A listában sze-

replő nevek: Popadinec Vaszil Jurijovics, Zajac Mihajlo Mihajlovics, Pojdinec Szilvia Jevhenyivna, Bilasinec Ivan Ivanovics, Katrics Mária, Király János, Szavesin Maria Vaszilivna, Szabov Vaszil Petrovics. A „beavatottak” (vagyis a kárpátaljai magyarok) számára nyilvánvaló, hogy *Katrics Mária* és *Király János* nagy valószínűséggel magyarok, míg *Szabov Vaszil Petrovics* (magyar eredetű családneve ellenére) minden bizonnyal nem az.

Mivel a Szovjetunióban a nem szláv nyelvű lakosság utóneveit is gyakran oroszosították a hivatalos okmányokban, a kétnyelvű kárpátaljai magyarok körében az sem számít szokatlannak, hogy valakinek nem egy, hanem több neve van: egy hivatalos (ami a hivatalos okmányaiban szerepel), illetve egy olyan, amelyen az adott személyt rokonai, ismerősei azonosítják (vagyis amellyel ő maga azonosul). Nem ritka például, hogy aki a személyi igazolványában (paszportjában) *Kovács Iván Petrovics* vagy *Molnár Jelizaveta Alekszandrovna*, azt családja és barátai *Kovács Jánosként* és *Molnár Erzsébetként* ismerik, édesapjukat pedig teljes természetességgel szólítják *Péternek* és *Sándornak*.

Kétnyelvű felirat a beregszászi főiskola egyik rektorhelyettesének ajtaján: két nyelv; két névváltozat

A Kárpátalja című hetilap tájékoztató cikke (2008. december 19., 6. old.)

- van-e jogunk magyarul fordulni egy-egy hivatalhoz?
- kiírhatjuk-e magyarul is üzletünk, vállalkozásunk nevét?
- reklámozhatjuk-e magyar nyelven cégünk szolgáltatásait?
- kihirdetheti-e magyarul is határozatait egy magyarok lakta település önkormányzata?
- valóban nyelvében él-e a nemzet?
- milyen összefüggés van a kárpátaljai magyarok anyanyelve és nemzeti azonosságtudata között?

ISBN 978-963-508-582-8

A nyelvészek ma már sokat tudnak arról, milyen alapvető demográfiai mutatókkal jellemezhető a Kárpát-medencei magyarság; konkrét adataik vannak a határon túli magyar nyelvváltozatok jellemzőiről; pontos ismeretekkel rendelkeznek arról, milyen nyelvi jogi helyzetben használatos a magyar nyelv az egyes régiókban; szakmailag megalapozott, saját kutatási eredményekkel is alátámasztható tanácsokkal tudnak szolgálni a kétnyelvűségről és annak hatásairól, a tannyelv-választásról, illetve ennek lehetséges következményeiről stb. Ám ezek a kutatási eredmények és ismeretek csak nehezen (vagy gyakran egyáltalán nem) jutnak el azokhoz, akik mindebből profitálhatnának.

Célunk, hogy a magyar nyelv kárpátaljai változatai kapcsán az elmúlt másfél évtizedben felhalmozott tudományos kutatási eredményeket tájékoztató és ismeretterjesztő szándékkal és formában egyetlen kötetben foglaljuk össze. Munkánk mindezen ismereteket szándéka szerint röviden, könnyen értelmezhető és áttekinthető módon, a nyelvészeti szakképzettséggel nem rendelkező művelt olvasót célközönségként tekintve mutatja be. Könyvünk egyfajta segédkönyve kíván lenni azoknak a szülőknek, akik tanácstalanok abban, milyen tannyelvű iskolát válasszanak gyermekük számára; azoknak a pedagógusoknak (s nem csak a nyelv szakosoknak), akik nap mint nap találkoznak a kétnyelvűség hatásaival tanítványaik nyelvi produkcióiban; azoknak a köztisztviselőknek (polgármestereknek, önkormányzati képviselőknek, helyi politikusoknak), akik egy-egy hivatalos határozat megszövegezése vagy közzététele előtt nem tudják eldönteni, kihirdethetik-e magyarul döntésüket; azon vállalkozóknak, üzletembereknek, akik szeretnék magyarul is kiírni üzletük nevét, hirdetni árukínálatukat és szolgáltatásaikat, megkötni szerződéseiket, ám nem tudják, van-e erre jogi lehetőségük; azon helyi politikusoknak, döntéshozóknak, akik nem tájékozottak a nyelvi emberi jogok területén. Ajánljuk továbbá könyvünket mindazoknak, akik érdeklődnek a kárpátaljai magyar nyelvváltozatok, a Kárpátalján élő magyarok iránt.

